

Red. Arne Borg

Riv inte upp socialtjänstreformen

Föreningen Sveriges Socialchefer antog ett uttalande den 8 februari tillsammans med 12 andra riksorganisationer, där man uttrycker sin djupa oro över bitr. socialministerns planer på att riva upp socialtjänstreformen och åter införa tvångsinstrument som övervakning och föreskrift i socialtjänstlagstiftningen.

Uttalandet överlämnades till bitr. socialminister Gertrud Sigurdsen vid en uppvaktning den 20 februari och har följande lydelse:

Undertecknade 13 riksorganisationer – som representerar den samlade klientrörelsen och en bred socialarbetaropinion – uttrycker härmed vår djupa oro över biträdande socialminister Gertrud Sigurdsens planer på att riva upp socialtjänstreformen och åter införa tvångsinstrument som övervakning och föreskrift i socialtjänstlagstiftningen.

Tumskruvsmetodiken åter

Planerna har ännu inte preciserats i något regeringsförslag. Vi kan emellertid inte tolka Gertrud Sigurdsens uttalanden i riksdagens narkotikadebatt den 18 december på annat sätt än att hon nu delvis vill tillmötesgå kraven på att återinföra den tidigare sociala lagstiftningens tvång. I riksdagen sade sig Gertrud Sigurdsen vilja "göra det möjligt för socialtjänsten att ingripa med milt tvång

på ett tidigare stadium". Hon uttalade vidare att "det skulle kunna röra sig om att den unge åläggs att hålla en tidsbegränsad kontakt med socialsekreteraren" eller kunna "åläggas att delta i ett särskilt öppenvårdsprogram". Vad är det annat än den gamla lagstiftningens övervakning och föreskrift?

Ett återinförande av övervakning och föreskrift i lagstiftningen är liktydigt med att man återinför den sk tumskruvsmetodiken. Denna var central för den gamla socialvårdens sätt att möta människor med problem. De skulle genom stegvis upptrappade tvångsåtgärder från myndigheternas sida tvingas till anpassning och underkastelse. Beslut om människors villkor fattades över deras huvuden och det sociala arbetet reducerades till kontroll och myndighetsutövning.

Det var ett avskytt och destruktivt arbetssätt. Genom att återinföra det tror man sig visa handlingskraft, men klienterna blir de verkliga förlorarna. Det är ett avsteg från den bärande tankegången att socialtjänsten renodlat tillgodoser klientens intressen. Skadan kan förefalla begränsad, men den ligger under vattenlinjen och däri ligger det allvarliga.

Besvärsrätten och psykiatrireformen också i fara

Starka krafter ifrågasätter nu också besvärsrätten när det gäller bistånd enligt socialtjänstlagen. Bland ledande kommunalpolitiker ställt krav som innebär en försvagning av den enskildes möjligheter att få sitt biståndsbehov prövat av domstol. Regeringsmedlemmar har nyligen gjort uttalanden som antyder att man inte är främmande för att tillmötesgå dessa krav.

Vi ser rätten till bistånd som en hörnsten i socialtjänstlagstiftningen. Den får inte avskaffas eller försvagas. Tummar man på socialtjänstens människosyn och principer vidgas också möjligheterna att urholka rätten till bistånd.

Den av socialberedningen föreslagna psykiatrireformen bygger också på socialtjänstens människosyn och principer och är enligt vår mening det sista steget i genomförandet av en modern, demokratisk vårdlagstiftning. Starka grupper motsätter sig nu den reformen med utgångspunkt från samma synsätt som ligger bakom tankarna på att riva upp socialtjänstreformen.

Vi tvingas konstatera att om planerna på att försäkra den sociala lagstiftningen genomförs försvåras möjligheterna att genomföra psykiatrireformen. Tilltron till de övergripande vårdpolitiska principerna försvagas och de vårdkonservativa krafterna stärks.

Ett utökat tvång i lagstiftningen kommer vidare att blåsa under de alltmer auktoritära och diskriminerande tendenserna i behandlingen av missbrukare och andra grupper med problem. De utsätts nu i allt större utsträckning för kränkande särbehandling och får allt svårare att hävda sin rätt till arbete, bostad och ekonomisk grundtrygghet.

Tunga instanser avstyrker

Vi kan inte underlåta att påpeka att det sk mellantvång som nu planeras har avvisats av en rad tunga instanser. Socialberedningen, socialstyrelsen, kommunförbundet, Stockholms, Göteborg och Malmö kommunstyrelser, de stora fackliga organisationerna och klientrörelsen har alla i remissvar och uttalanden avrått från de planerade förändringarna i lagstiftningen. Det är för oss obegripligt att man så flagrant kan ignorera synpunkterna från dem som har ansvaret för verksamhetens former, innehåll och metoder och mot deras direkta avstyrkande driva igenom en avgörande förändring i lagstiftningen och därtill på synnerligen klen underlag.

Planerna på att riva upp socialtjänstreformen gäller nu närmast att utöka tvånget mot ungdomar. Vi har emellertid inga illusioner om vad fortsättningen kan komma att bli.

Inför man den planerade utökningen av tvånget mot ungdomar har man frångått den människosyn och de principer socialtjänstreformen står för. Det kommer då knappast att vara möjligt att stå mot de krav på motsvarande utökning av tvånget mot vuxna missbrukare som drivs parallellt av samma krafter. Därmed har vi i ett slag både nykterhetsvårdslagen och barnvårdslagen åter.

Vi har alltid sett arbetarrörelsen som den viktigaste kraften bakom socialpolitikens utveckling. Socialtjänstreformens markerade inriktning på att demokrati och jämlikhet skall bli en realitet också för de svaga och utsatta grupperna i samhället är i stor utsträckning resultatet av arbetarrörelsens strävanden. Därför är det med stor besvikelse vi ser att ett socialdemokratiskt statsråd ställer sig bakom de krav som drivs av en rörelse som i nymoralistisk anda vill öka tvånget mot de utslagna.

Satsa på utvecklingsarbete

Det är ännu inte möjligt att utvärdera socialtjänsten. Tre år är under alla omständigheter för kort tid för att genomföra det omfattande utvecklingsarbete den kräver. Belastningen av de ökade socialbidragen har dessutom försvårat genomförandet. Det är dock vår uppfattning att redan de uppgifter som föreligger nu tyder på betydande framsteg, även om det finns många problem. Men lösningen på problemen ligger inte i att gå tillbaka utan i en fortsatt utveckling på socialtjänstens grund.

När det gäller de specifika frågeställningarna med vissa ungdomar som begår brott eller missbruk har socialberedningen föreslagit lagändringar som inte rubbar socialtjänstens inriktning utan tvärtom förtydligar den. Dessa ändringar bör kunna bidra till förbättringar. Än viktigare är – som beredningen också har framhållit – att ungdomsvården utvecklas ute på fältet. Det krävs aktiva och okonventionella in-

satser i ungdomarnas egen miljö, utformade med inlevelse i deras behov och synsätt. Öppen vård och behandling måste byggas ut – även för dem som har tyngre problem. LVU i dess nuvarande utformning möjliggör också detta.

Socialtjänsten betonar de förebyggande insatserna, att nå människorna med problem tidigt. Ett av de viktigaste medlen skall vara att samverka med och stimulera verksamhet inom folkrörelser och föreningar. Avgörande för om denna inriktning skall kunna förverkligas är att förtroendet för socialtjänstens demokratiska inriktning kan upprätthållas.

Svek att riva upp reformen efter kort tid

Socialtjänstreformen var inte enbart ett beslut i en lagstiftningsfråga. Den var också ett åtagande om metodutveckling och attitydförändringar – en process som måste tillåtas ta tid.

Om man efter så kort tid som tre år river upp reformen är det inget annat än ett svek mot gjorda åtaganden.

Det finns bland våra medlemmar en stark oro över att de krav på social nedrustning och den auktoritära människosyn som gör sig allt bredare också påverkar regeringen. Det krävs i det läget att regeringen gör ett klart uttalat ställningstagande för socialtjänstens bärande principer.

Den samlade klientrörelsen och en bred socialarbetaropinion uppmanar regeringen att snarast lägga ner alla planer på att riva upp socialtjänstreformen. Fullfölj istället reformarbetet. Slå vakt om socialtjänstens utveckling och genomför psykiatrireformen!

ALRO (Alkoholproblematikers riksorganisation)

Föreningen Sveriges Socialchefer
Förbundet för barnavård och uppfostran

KALV-Gruppen

Länkarnas Riksförbund

Länkens Kamratförbund

RFFR (Riksförbundet för familjers rätt)

RFHL (Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare)

Riksförbundet för fältarbetare

RSMH (Riksförbundet social och mental hälsa)

Samrådsgruppen för socialtjänst och vårdpolitik

Sveriges socionomförbund

Verdandi (Arbetarnas nykterhetsförbund)

Statsbidrag till institutionsvården inom socialtjänsten

Föreningen Sveriges Socialchefer överlämnade en skrivelse till socialdepartementet 1985.01.25 enligt följande:

För närvarande pågår förhandlingar om statsbidraget till institutionsvården inom socialtjänsten. Utgången av dessa förhandlingar kommer att ha en stor betydelse för socialtjänstens utveckling inom ungdomsvård och missbrukarvård. En bra överenskommelse kommer att bidra till att vården blir mer effektiv och ändamålsenlig. Ett dåligt avtal blir ett hinder för utvecklingen, vilket inte minst effekterna av den nuvarande bidragskonstruktionen har visat.

Föreningen Sveriges Socialchefer vill därför framföra sin syn på hur grundvalarna för den kommande bidragskonstruktionen bör se ut. Föreningen utgår härvid från de principer som kommit till uttryck i bla förarbetena till socialtjänstlagstiftningen och som utgjort underlag för riksdagens beslut i frågan. Den av riksdagen förutsatta omstruktureringen av institutionsvården har i stort uteblivit. I stället har kommunerna själva valt att bygga upp andra och nya verksamheter, som i dag står utanför statsbidragssystemet.

För det första bör bidraget i sin helhet utgå till primärkommunerna. Detta helt i enlighet med principen om att vårdansvaret och det ekonomiska ansvaret skall följas åt. Dess-

utom är detta en viktig förutsättning för att öppenvården och institutionsvården bättre skall kunna integreras till förmån för flexibilitet, närhet och kontinuitet.

För det andra bör statsbidraget omvandlas till ett helhetsbidrag, eventuellt uppdelat i ett generellt bidrag och ett utvecklingsbidrag. Detta innebär att det bör bli *ett* statsbidrag till ungdoms- och missbruksvården och således inte som nu ett för institutionsvården – som dessutom är uppdelat i ett garantibidrag och ett belägningsbidrag – och ett annat för utvecklingen inom den öppna missbrukarvården.

Att som i dag ekonomiskt garantera viss institutionsvård och vissa former av öppenvård hämmar utvecklingen lokalt och binder resurserna inom missbrukarvården till vissa verksamheter oavsett deras kvalitet.

Att ekonomiskt premiera institutionsvård vid vissa institutioner är också helt förkastligt. Det gör att valet av vårdform för den enskilde människan riskeras att styras av ekonomiska och andra ovidkommande hänsyn snarare än av en professionell bedömning av det individuella behovet.

Statsbidragets storlek kan grundas på olika principer, alltifrån schablonberäkningar på tex invånarantal till upplevt behov av resurser. De större kommunernas särskilda situation måste i det sammanhanget beaktas, men detta får inte leda till att de mindre kommunernas behov åsidosätts. En balansgång mellan dessa krav måste alltså eftersträvas. Föreningen Sveriges Socialchefer anser mot bakgrund av ovanstående att omfattningen av *nuvarande* statsbidragsberättigad verksamhet inte får väga alltför tungt.

Kommunerna måste ha frihet att välja de för kommunens behov och förutsättning mest adekvata vårdformerna. Även om statsbidraget är specialdestinerat till missbrukarvården får detta följaktligen inte betyda

att reglerna för bidraget innehåller bestämmelser som styr utformningen av vårdresurserna. Bidraget skall alltså kunna användas till öppenvård, halvöppen vård av olika slag och institutionsvård. Att bidraget går till vård av missbrukare såsom det exempelvis framgår av kommunernas planer för vården, bör därför vara ett tillräckligt villkor.

Slutligen vill FSS framhålla att statsbidraget också måste ge utrymme för speciella, större utvecklingsprojekt. Utgångspunkten för detta måste vara insikten om att det är bland de direkt ansvariga för vården som utvecklingspotentialen finns och där alltså initiativ till utveckling kommer att tas. Statens roll är i det sammanhanget att ekonomiskt möjliggöra att utvecklingen påskyndas genom dels stöd till större projekt dels utvärdering av olika verksamheter. Det är också angeläget att staten genom socialstyrelsen får möjlighet att samla in och sprida erfarenheter av vitalt intresse för missbrukarvården i landet. En sådan kunskapsåterföring kommer både staten och kommunerna till godo.

11nd International Congress on Psychogeriatric Medicine

anordnas i samarbete mellan Umeå universitet och International Psychogeriatric Association i Umeå 28–31 augusti, 1985. Kongressens huvudtema kommer att vara demenssjukdomar, depression hos äldre och konfusionstillstånd.

Tidig registrering och sista anmälningsdag för föredrag och posters är 30 april, 1985.

För program och upplysningar: Karin Gladh, Institutionen för Långvårdsmedicin och geriatrik, Umeå universitet, S-901 87 Umeå, tel + 46 – 90 10 18 40 eller 10 24 66.

bok recensioner

En engagerad bok om folkhälsans historia

ULF HÖGBERG

Svagårens barn. Ur folkhälsans historia.

Liber Förlag, Stockholm 1983.

Impulserna till denna bok fick Ulf Högberg som läkare i Moçambique, där han arbetade åren 1977-78. Han skriver i sitt förord till boken att han "ställdes inför den utbredda barnadödligheten där vart tredje barn inte uppnådde ett års ålder."

Ulf Högberg har i sitt arbete med boken anlagt ett tvärvetenskapligt perspektiv. Det finns frågor, skriver han, som, oberoende av tidsålder, belyser människornas hälsa och levnadsvillkor:

- Hur bor du?
- Vad äter du till middag?
- Var hämtar du ditt vatten?
- Vart tar avfallet vägen?
- Vad gör du för att hålla dig frisk?

– Vem frågar du till råds vid sjukdom?

I sin historiska skildring av vårt samhälles framväxt tills nu, går Ulf Högberg tillbaka flera århundraden i tiden. I ett av inledningskapitlen, som han betitlat "Potatisfolket", står tex att läsa att "under 1700-talet formades de idéer om jordbruk som skulle slå igenom i full styrka under 1800-talet och därmed öka livsmedelsproduktionen i sådan